

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут **Економічний**

Кафедра фінансів

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “30” серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Центральний банк
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Викладач (-і)	Левандівський Омелян Тарасович
Контактний телефон викладача	Тел.: 0342752351
E-mail викладача	E-mail: inst@pu.if.ua
Формат дисципліни	Вибірковий
Обсяг дисципліни	90
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/11/072-Navchalniy-plan-bak-1.pdf
Консультації	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через Skype, Viber, WhatsApp, Telegram або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна є вибірковою складовою навчального плану. Як вибіркова складова, вивчення дисципліни дозволить студенту сформувати індивідуальну освітню траєкторію. Під час вивчення даної дисципліни студенти отримують знання та навички, зокрема застосовувати інструменти реалізації грошово-кредитної (монетарної) політики та визначати її місце і роль в загальній економічній політиці держави; відображати в балансі операції центрального банку, оцінити склад і структуру його активів і пасивів, кошторис доходів і витрат; прогнозувати грошову емісію і потребу у готівці банківських установ; визначати ціну та обсяг кредитів рефінансування, що можуть бути надані банкам в результаті проведення кількісного чи процентного тендерів з підтримання ліквідності банківських установ; розрахувати величину обов'язкових, загальних та спеціальних резервів банку, розмір внесків до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; аналізувати, розрахувати і оцінити вплив таких монетарних інструментів як норматив обов'язкового резервування коштів банківською системою, облікова ставка НБУ, депозитний сертифікат НБУ, операції на відкритому ринку, операції на валютному ринку на стан грошово-кредитного ринку; застосовувати теоретичні знання для оцінки тенденцій розвитку грошово-кредитного ринку України; скласти і оцінити платіжний баланс України у поточному році.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою вивчення вибіркової дисципліни «Центральний банк» є формування теоретичних знань та практичних навичок у сфері монетарної політики та функціонування центрального банку, його ролі і місця в проведенні грошово-кредитної політики, забезпечення стійкості національної валюти, стабільності банківської системи, оптимальної організації платіжної системи і динамічного розвитку економіки в умовах ринкових відносин</p>	
4. Компетентності	
<p>Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p>	
5. Результати навчання	
<p>Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.</p> <p>Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>Відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та</p>	

страхування.
 Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.
 Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.
 Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	14
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	Фінанси, банківська справа та страхування	II	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Статус та основні напрями діяльності центральних банків. Причини та шляхи створення центральних емісійних банків. Організаційно-правові основи центральних банків провідних країн світу. Співробітництво центральних банків. Поява міждержавних центральних банків. Європейська система центральних банків. Завдання та функції центрального банку. Відображення діяльності центрального банку в балансі. Проблема незалежності центрального банку від органів державної влади. Основні фактори, що визначають незалежність центрального банку.	Лекція/практична/самостійна робота	3, 4, 5, 6, 7, 11, 16	2/2/4	10	Два тижні
Тема 2. Національний банк України - центральний банк держави Національний банк України - центральний банк України. Створення центрального	Лекція/практична/самостійна робота	3, 4, 5, 6, 7, 10, 15, 18	4/2/4	10	Два тижні

<p>банку. Основні функції Національного банку країни. Розвиток НБУ як центрального банку держави. Правові основи діяльності НБУ. Голова НБУ та Рада НБУ. Компетенція Правління НБУ. Розрахункові палати України. Принцип централізації та єдності системи НБУ. Принцип вертикальної структури управління системою НБУ. Закон України «Про Національний банк України»: основні положення.</p>					
<p>Тема 3. Емісія грошей та регулювання готівкового грошового обігу Монопольне право центрального банку на емісію банкнот і монет. Забезпечення банкнот. Місце готівки в платіжних системах. Емісія єдиної європейської грошової одиниці – «євро». Особливості платіжної системи та грошової маси в Україні. Національний банк — емісійний банк України. Організація виробництва грошей. Роль НБУ в регулюванні готівкового грошового обігу. Переваги обігу депозитних грошей порівняно і обігом готівки. Аналіз стану готівкового грошового обігу, показники та методичні підходи. Шляхи скорочення готівкового обігу в Україні. Розвиток обігу електронних грошей. Організація готівкового обігу в позабанківській системі. Регулювання готівкового обігу в установах комерційних банків. Касове обслуговування комерційних банків. Організація емісійно-касової роботи в установах</p>	<p>Лекція/практична/самостійна робота</p>	<p>1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 13</p>	<p>2/2/4</p>	<p>10</p>	<p>Два тижні</p>

<p>НБУ. Організація перевезення грошей. Система перевірки грошових знаків та монет на аутентичність. Організація реалізації ювілейних та пам'ятних монет. Прогнозування грошової емісії та потреби в готівці.</p>					
<p>Тема 4. Рефінансування банків Сутність рефінансування банків. Рефінансування банків шляхом викупу державних цінних паперів. Проведення операцій РЕПО. Пряме та зворотне РЕПО. Відкрите та строкове РЕПО. Процентний дохід за операціями РЕПО. Процентні витрати. Економічний зміст категорії «відкритий ринок». Кредит рефінансування під забезпечення облігацій підприємств, облігацій місцевих позик. Умови та напрями здійснення рефінансування Національним банком комерційних банків.</p>	<p>Лекція/практична/самостійна робота</p>	<p>1, 3, 4, 5, 6, 7, 17, 19</p>	<p>2/2/4</p>	<p>10</p>	
<p>Тема 5. Організація та регулювання платіжної системи Сучасні платіжні системи в розвинутих країнах. Роль центрального банку в організації платіжної системи країни. Економічна сутність, класифікація і характеристика міжбанківських розрахунків. Еволюція міжбанківських розрахунків в Україні. Організація здійснення розрахунків через систему електронних платежів НБУ. Моделі міжбанківських розрахунків через консолідований коррахунок. Перспективи розвитку міжбанківських розрахунків в Україні. Організація міждержавних розрахунків.</p>	<p>Лекція/практична/самостійна робота</p>	<p>3, 4, 5, 6, 7, 14, 16</p>	<p>2/2/4</p>	<p>10</p>	

Перспективи розвитку платіжної системи України. Створення національної системи масових електронних платежів.					
<p>Тема 6. Регулювання діяльності банків Економічна сутність, необхідність і задачі регулювання банківської діяльності. Організація системи банківського регулювання (світовий досвід і в Україні). Повноваження регулятивно-наглядових банківських органів. Основні напрями регулювання НБУ діяльності комерційних банків. Реєстрація та ліцензування комерційних банків. Установлення НБУ економічних нормативів, що регламентують діяльність комерційних банків. Суть, призначення та порядок розрахунки економічних нормативів. Контроль за дотриманням нормативів. Система створення резервів на покриття банківських ризиків. Система страхування (гарантування) депозитів у банках (світовий досвід і в Україні).</p>	Лекція/практична/самостійна робота	3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 15	2/2/6	10	Два тижні
<p>Тема 7. Банківський нагляд Нагляд за діяльністю банків: безвізний та шляхом виїзного інспектування. Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційних банків. Оцінка результати діяльності банків і визначення їх рейтингу. Заходи впливу на комерційні банки за порушення банківського законодавства: непримусові та примусові. Режим фінансового оздоровлення банків. Робота з проблемними банками. Реорганізація та ліквідація</p>	Лекція/практична/самостійна робота	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 19	2/2/4	10	Два тижні

банків. Організація аудиту комерційних банків (зовнішній та внутрішній аудит).					
<p>Тема 8. Центральний банк як банкір і фінансовий агент уряду</p> <p>Правове регулювання функцій НБУ як фінансового агента уряду. Основні напрями діяльності центрального банку з обслуговування уряду. Обслуговування внутрішнього боргу. Основні методи фінансування дефіциту державного бюджету Обслуговування зовнішнього боргу. Доцільність відмови від фінансування дефіциту державного бюджету за рахунок кредитів центрального банку. Платіжна система виконання бюджетів. Місце центрального банку у забезпеченні касового виконання державного бюджету. Порядок розміщення державних цінних паперів (ОВДП) в Україні. Особливості надання кредитів Міжнародним валютним фондом і Європейським банком реконструкції та розвитку.</p>	Лекція/практична/самостійна робота	1, 3, 5, 9, 15, 18	4/2/4	10	Два тижні
<p>Тема 9. Грошово-кредитна політика та її інструменти</p> <p>Сутність грошово-кредитної політики та механізм її реалізації. Політика обов'язкових резервних вимог. Основні напрями та параметри використання резервних вимог. Розвиток політики обов'язкового резервування в Україні. Політика рефінансування комерційних банків. Зміна обсягів і умов рефінансування, процентна політика центрального</p>	Лекція/практична/самостійна робота	2, 3, 7, 10, 16, 19	2/4/6	10	Два тижні

<p>банку. Фактори, що визначають офіційну процентну ставку Національного банку України. Розвиток політики рефінансування в Україні. Селективні інструменти грошово-кредитної політики НБУ в умовах перехідної економіки. Валютна політика: зміст і цілі. Розвиток валютної політики в Україні в умовах трансформації економіки.</p>					
<p>Тема 10. Валютна політика. Валютне регулювання і контроль Механізм реалізації валютної політики. Економічна сутність і необхідність валютного регулювання. Становлення системи валютного регулювання в Україні. Основні повноваження Національного банку України як головного органу валютного регулювання. Класифікація і характеристика методів регулювання валютного курсу. Курсова політика Національного банку. Формування золотовалютного резерву країни та управління ним. Роль центральних банків на ринку золота. Валютні обмеження. Регулювання НБУ поточних валютних операцій. Регулювання НБУ валютних операцій, пов'язаних з рухом капіталу. Економічні нормативи НБУ, що регламентують відкриту валютну позицію комерційних банків. Валютний контроль: зміст і задачі. Повноваження НБУ у сфері валютного контролю. Складання платіжного балансу країни, його зміст та використання в регулятивній діяльності НБУ, форми</p>	<p>Лекція/практична/самостійна робота</p>	<p>2, 4, 7, 11, 16, 18</p>	<p>2/2/4</p>	<p>10</p>	<p>Два тижні</p>

побудови та основи аналізу платіжного балансу.					
7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу		100			
Вимоги до письмової роботи		40			
Семинарські заняття		60			
Умови допуску до підсумкового контролю		<p>Усне опитування (експрес-опитування), тести, розв'язування практичних задач, модульний контроль, підсумковий контроль у формі екзамену.</p> <p>Модульний контроль проводиться у письмовій формі. 2 модулі (кожен по 30 балів) передбачають: термінологічний диктант (10 балів – 1 бал за правильну відповідь), два відкриті питання (10 балів), задачу (10 балів).</p> <p>Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з курсу визначається так: кількості балів за поточне оцінювання – 40 балів; модульні контрольні роботи – 60 балів. У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо).</p>			
8. Політика курсу					
<p>Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Роботи студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента (відсутність посилань на використані джерела, високий рівень компіляції) є підставою для її незарахування викладачем, або низької оцінки залежно від масштабів плагіату чи обману.</p>					
9. Рекомендована література					
Основна					
<ol style="list-style-type: none"> 1. Про Національний банк України : закон України від 20.05.1991 р. № 679XIV(зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14. 2. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні : закон України від 10.12.1997 р. № 710/97-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5178-17 3. Про банки і банківську діяльність : закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14 4. Про обіг векселів в Україні : закон України від 05.04.2001 р. № 2374-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2374-14 5. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу :http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04 					

6. Інструкція про касові операції в банках України: постанова Правління Національного банку України від 01.06.2011 р. № 174 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11>
7. Інструкція про міжбанківський переказ грошей в Україні в національній валюті : постанова Правління Національного банку України від 16.08.2006 р. № 320 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06>
8. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : постанова Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
9. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України: постанова Правління Національного банку України від 12.12.2002 р. № 502 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0021-03>
10. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: постанова Правління Національного банку України від 28.08.01 № 368 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
11. Положення про валютний контроль: постанова Правління Національного банку України від 08.02.2000 р. № 49 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0209-00>
12. Положення про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на використання іноземної валюти на території України як засобу платежу: постанова Правління Національного банку України 14.10.2004 р. № 483 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1413-04>
13. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>
14. Положення про порядок формування резерву під операції банків України з цінними паперами: постанова Правління Національного банку України від 02.02.2007 р. № 31 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>
15. Кузнецова С. А. Банківська система : навч. посіб. / С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 400 с.
16. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підруч. / А. М. Герасимович, М. Д. Алексєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. – К. : КНЕУ, 2003. – 600 с.
17. Коваленко В. В. Банківська система України : моногр. / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 187 с.
18. Коцовська Р. Р. Банківські операції: навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Л. М. Хміль ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ : Знання, 2010. – 390 с
19. Мороз А. М. Центральний банк та грошово-кредитна політика: підруч. / за ред. А. М. Мороза та М. Ф. Пуховкіної. – К. : КНЕУ, 2005. – 556 с.

Допоміжна

1. Онищенко В. О. Економічна безпека банківської діяльності в Україні : моногр. / В. О. Онищенко та ін.; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – Полтава : ПолтНТУ, 2011. – 347 с.

2. Пустовійт Р. Ф. Банківська система України в Європейському контексті: генеза, структура, конкурентний потенціал: моногр. / Р. Ф. Пустовійт, В. В. Анісімов та ін. ; за ред. Р. Ф. Пустовійт ; Національний банк України, Університет банківської справи. – К. : УБС НБУ, 2009. – 399 с.

3. Смовженко Т. С. Антикризове управління стратегічним розвитком банку: моногр. / Т. С. Смовженко и др.; Національний банк України, Університет банківської справи. – К. : УБС НБУ, 2008. – 473 с.

4. Холодна Ю. Є. Центральний банк і грошово-кредитна політика: конспект лекцій / Холодна Ю. Є., Рац О. М. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 130 с.

Інформаційні ресурси

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article>.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

Викладач _____ Левандівський О.Т.